

ORATORUL VINE DIN CER SAU DELIRUL REPETITIVITĂȚII

Théâtre National de la Colline. Denise Gence și Pierre Dux în Scaunele de Eugen Ionescu la TVR

Mă fascinează repetitivitatea", declară într-un recent interviu Eugen Ionescu. A istoriei, faptelor și personalităților. A Temelor și Cuvintelor, adaug eu.

99 Eleat (în sensul de care vorbea Anton Dumitriu), nu crede în schimbări. De aici, tragismul. Nu dă soluții, ci doar pune întrebări. Fundamentale: De ce? "De ce este lumea atât de frumoasă și atât de atroce?"

1. La început au fost scaunele. Adică nimicul. Absența. La început a fost tăcerea. Apoi ei, Bătrânii, căutându-se. Și Textul, despărțindu-i mereu. Până la dialoguri paralele, până la destrămarea din final a limbajului. "Semn" împede al însingurării totale. Simptom.

Scaune multe, simple, drepte, înalte, burgheze. Scaune fără istorie. Fără relief. Împrumutate. Ca și visele celor doi, "realitate" de împrumut: Mareșal-șef, Actor-șef, Savant-șef... Dar cine nu-l, cît de puțin, șef? Chiar dacă doar al unui bloc. Șef în spațiul tandreții... "Bea-ți ceaiul, Sémiramis". Replică simplă, și ea, dar subtilă în a marca "respirațiile", "cadențele" unui text ce tinde să devină, prin delirul repetitivului, sufocant. Dincolo de dispoziția ludică a autorului, același rost îl au și multiplele "variațiuni" (orfan, orfelo, orfela, orfeli-la, orfeli-li etc., etc.).

2. Emblematică pentru întreaga piesă, Povestea pe care Ei i-o spune în fiecare seară Ei. Chiar dacă ele, cuvintele nu-i mai pot adăuga nimic, ba chiar o păstrează identică, nemișcată. Ca pe un text sacru. Ca pe o rugăciune, fie ea și, în aparență, ridicolă. În fond, orezul din geamantanul "burtălașului" se risipește ("scurge") într-o clepsidră. Poate că-i chiar acesta Mesajul tragic pe care zeul Auctor îl pune în gura bătrînului: "Ți-ai

risipit, Ți risipești viața... Nu-i nimic de făcut..."

3. Puțin prea "cald", prea "concret" jocul (de altfel remarcabil) al actorilor francezi. Să mă explic. Aceleași cuvinte, propoziții vorbite, scrise au consistențe diferite. (Con-textul) Pot fi "fructe" ale realului sau "exerciții" ale sale. Drama modernă (prin Ionescu, Frisch, Gombrowicz) stă în a doua categorie. E drama "morții" cuvintelor. "Nemișcarea" lor. Absurdul. Și cum tonul face muzica...

4. Regizorul intervine. E dreptul lui să calce (cu stîngul) în text. Introduce în scenă, ca invitat, un om din teatru, un "mașinist", parcă. Real de data asta. "Imaginarul" e întrerupt brutal și, mai ales, fără implicații ulterioare. Singurătatea nu mai e singurătate. Se va răscumpăra, zic eu, în final cînd îl va "contrazice" (convingător) pe autor. Oratorul "său" (al regizorului) va fi "semn" teatral și nu personaj real (chiar dacă umbrit, aburos, cum sugera Ionescu).

5. "Agresiunea" pluralului.

Rinocerii - Scaunele...

Ne sperie doar "rinocerizarea" în masă. Ne angoasează aglomerarea scaunelor. Nu te poți împotrivi cu succes "multiplului". Poți înblînzi un rinocer, turma te devoră. Un scaun gol, desigur, e pretext de contemplare. Cineva lipsește. Întotdeauna lipsește cineva (Frumoasa, Împăratul, Dumnezeu). E firesc. O pădure de scaune goale înseamnă însă o existență ratată. Singurătate. E îndoielnic, chiar, că în Scaunele sînt două personaje și nu doar unul - Bătrînul.

6. Regizorul (ca mulți, de altfel) e nițeluş didactic.

Ne "ajută" să pre-simțim de unde va veni Oratorul. Se-aude tot mai des zgomotul "neutru", cotidian al unui elicopter (prezidențial? providențial?).

Semn redundant. "Mesagerii" (Godot, Oratorul) nu pot veni decît de Sus. Chiar dacă în "travesti". De ce nu, deci, şuieratul unui transatlantic? Disperarea unei sirene?... Căci despre asta este vorba. Despre o disperare, fie ea și calmă.

Există în Scaunele un "ritm" ce nu trebuie contrazis.

7. Greu, foarte greu de realizat umplerea scenei pînă la sufocare cu scaune. Ideea "biciuirii" spațiului cu reflectoare e excelentă, nu dusă însă pînă la capăt. Lumini oblice ar fi dat umbre lungi. Puternice. Ar fi micșorat scena înaltă, prea amplă. Senzația de catedrală, așa cum dorea dramaturgul, trebuia păstrată pentru final. Ridicolul "deznodămîntului" ar fi fost mai pregnant.

8. Din nou sunetul. Bolboroseala surdă, colcăitoare a unui canal din apropiere. Respirația putredă a orașului. Încordarea bătrînilor. Pulsează în ei același sunet fundamental, al subconștientului. Al dorințelor. Neliniște și catharsis: "Bea-ți ceaiul, Sémiramis."

9. Liniște!... A sosit Oratorul. Purtătorul Mesajului capital. Liniște!... Cutremurați-vă (de rîs)! Un speaker, probabil, "captiv" în ecranul unui televizor ce e coborît cu hîrzoșul. Se vrea, deci, emanație a Cerului dar, vai, nu ne poate spune nimic. Își mișcă buzele grotesc, animalic, apoi trage niște dîre groase pe sticla ecranului.

Revelația se amîină.

10. Actualitatea Scaunelor?... Simplu. Imaginați-vă că sînteți singur... Nu-i greu. Chiar sînteți. Deschideți televizorul spre Cronica de seară. Așteptați. Nu va bate bine al treilea, întunecatul gong și-l veți vedea pe Orator.

VALENTIN PETCULESCU